

Vodič za tvrtke prema održivosti

Dr. sc. Mirjana Matešić, direktorica Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj - HR PSOR, govori o tome što bi svaka domaća kompanija trebala poduzeti da se uskladi sa standardima EU te zašto će ne održive prakse u budućnosti biti najskuplje - ili čak nemoguće

Početkom 90-ih prosječan stanovnik Hrvatske pojam održivog razvoja poistovjećivao je sa zagađenjem okoliša i glavna premisa bila je "više cvijeća, manje smeća". Trideset godina poslije održivost je u Hrvatskoj vruća tema i nije riječ samo o ekologiji nego i o upravljanju resursima, o gospodarskom i društvenom razvoju bez nanošenja štete okolišu. Svijest o tome počela se mijenjati s ulaskom Hrvatske u EU, kad smo shvatili da se i u tom segmentu moramo prilagoditi europskim standardima - a pogotovo otkako je donesen ambiciozan plan postizanja ugljične neutralnosti na području Europske unije do 2050., odnosno smanjenja emisija za 55 posto do 2030. Te promjene u regulativi naznačile su da se od gospodarstva očekuju velike transformacije u poslovanju, promjene u tehnologiji, proizvodnji energije i načinu na koji se koriste resursi.

- Svaka promjena je teška, pogotovo ona koja radikalno mijenja životne navike, no moguća je ako je stvarno želite i ako ste motivirani. A glavni motiv svakom pojedincu trebala bi biti želja da budućim generacijama ostavi planet ugodan za život - kaže dr. sc. Mirjana Matešić, direktorica Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj - HR PSOR. Upravo ta udruga koju ona vodi već gotovo dva desetljeća ima ključnu ulogu u provođenju promjena jer okuplja 60-ak vodećih hrvatskih tvrtki, a zadatak dr. sc. Matešić i njenih kolega iz Savjeta jest da te kompanije educiraju, upoznaju s novom regulativom te da im budu vodič i podrška kroz promjene.

Što je po vama trenutna najveća prepreka održivom razvoju hrvatskih tvrtki?

- Rekla bih da je to nedostatak pravih informacija. Mnoge kompanije ne razumiju da mogu i moraju upravljati svojim utjecajima unutar poslovnog procesa. Još je teže razumjeti da kompanije snose odgovornost i za negativne utjecaje, iako ne sudjeluju nužno u proizvodnji. Naime, u industrijama kao što su tekstilna, proizvodnja elektroničkih komponenti i rudarenje vrijednih metala potreb-

nih za izradu IT sklopova, obično u zemljama trećeg svijeta, ima mnogo negativnih utjecaja na okoliš, kršenja ljudskih, pogotovo dječjih prava... Stoga bi europske tvrtke morale odlučiti da ne nabavljaju proizvode koji zagađuju okoliš ili u čijem su nastanku povrijeđena nečija prava, iskorištavan dječji rad. Dosta je privatnog sektora koji se pokušava promovirati kao 'održiv', no njihove se aktivnosti svode na filantropiju, sadnju drveća, organiziranje team buildinga na kojem se skuplja smeće iz mora ili šuma... Sve je to lijepo, ali ne mijenja činjenicu da si u procesu svog poslovanja nešto napravio pogrešno pa to, nažalost, nećeš ispraviti time što dio profita doniraš za okolišne ili društvene svrhe.

Još ima onih koji pred time zatvaraju oči?

- Da, to su uglavnom tvrtke koje ne razumiju da neodrživo ponašanje ima i financijsku posljedicu u skorjoj budućnosti. Većina naših kompanija nije se počela na vrijeme pripremati za usklađivanje s europskom poslovnom zajednicom i to nam je posljednje dvije godine problem zbog regulativa EU, koja nam je dala zapravo jako malo vremena za usklađivanje sa svojim strogim standardima. Svaka kompanija danas mora imati strategiju ugljične neutralnosti, s obzirom na to da je rok 2050., a tu su još i regulative za očuvanje biološke raznolikosti.

Kakva je općenito svijest o održivosti u Hrvatskoj?

- Kad je glavni tajnik UN-a António Guterres nedavno rekao da 'Zemlja ključa', vjerujem da je hrvatska javnost to ozbiljno shvatila, ali i dalje postoji velik otpor prema bilo kakvim promjenama. One koje i vidimo zapravo su minimalne u odnosu na to što bismo zaista trebali raditi - ponajprije u smanjenju potrošnje. A bojim se da se kod nas još ne zna bismo li povećavali potrošnju, jer to oporavlja proračun i onda ima novca za ključne društvene potrebe i pomoć, ili je treba kočiti i na taj način pridonositi održivosti. Jedan je znanstvenik Zemlju usporedio sa sve-mirskim brodom, koji ima ograničene resurse: što se uspi-

HR PSOR, koji dr. sc. Mirjana Matešić vodi gotovo dva desetljeća, okuplja šezdesetak domaćih tvrtki

FOTOGRAFIJA: BILJANA BLIVAJS/CROPIX

DVOKUT ECRO

Usluge u području zaštite okoliša i prirode te održivog razvoja:

- » Procjena utjecaja na okoliš i upravljanje rizicima
- » Zaštita prirode i upravljanje prirodnim resursima
  - » Istraživanje i praćenje stanja okoliša
  - » Financijske, ekonomske i socijalne analize
- » Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
  - » Jačanje kapaciteta, treninzi i edukacije

T +385 (0)1 61 14 867; F +385 (0)1 61 55 875; E info@dvokut-ecro.hr;
A Trnjanska 37, 10000 Zagreb, Hrvatska; W www.dvokut-ecro.hr

Dr. sc. Matešić bavi se održivim razvojem još od početka 90-ih godina prošlog stoljeća

je ukrcati, toliko posada ima na raspolaganju na određeno vrijeme. Nijedan kapetan neće poticati posadu da troši što više kad zna da za kraj putovanja neće ostati ništa. Tako je i s našim planetom - resursi na njemu su ograničeni. Zemlja se regenerira, ali očito ne toliko brzo koliko je uspijemo cijediti. Već sada postoje neke procjene da trošimo dvostruko više nego što možemo, da nam za ovaj način života zapravo trebaju dva planeta - a ako se to ne promijeni, doći će do kolapsa. Ljudi ne vole crne prognoze, ali one su neminovne.

Koji su po vama najgori primjeri devastacije okoliša?

- Hrvatska je imala sreće da nikad nije imala prljavu industriju, nije bilo puno rudnika niti opasnog otpada - osim tvornice salonita u Vranjicu pokraj Splita, koja je ugrožavala zdravlje ljudi dok je radila, ali nakon zatvaranja više nema te opasne azbestne prašine. Rekla bih da je najveći problem u Hrvatskoj devastacija obale, betonizacija, nezakonita gradnja... Pritom mislim na sve one privatne plažice, betonske moliće, nasipavanja i kuće na samoj obali. Zao mi je da naš zakonodavac nema snagu primijeniti ono što je napisano i zaštititi prirodu od nepovratne devastacije.

A kakav je utjecaj gospodarstva na okoliš?

- Hrvatska je možda mala, i njen utjecaj na globalno onečišćenje je možda zanemariv, ali mi ipak sudjelujemo u tome i u emisiji stakleničkih plinova smo vrlo konkretni. S tim da 30 posto ukupne emisije stakleničkih plinova u Hrvatskoj dolazi iz grijanja kućanstava, pa promjene ponašanja kreću od pojedinaca, njihovih kuća i stanova. Naprosto treba smanjiti potrošnju energije - zimi za grijanje, ljeti za hlađenje - odnosno prijeći na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora! Nakon pojedinaca dolazi industrija, koja je odgovorna za 20 posto emisije stakleničkih plinova, te poljoprivreda, također za 20 posto, jer umjetna gnojiva su veliki emiter. Velik dio naših emisija dolazi i od transporta.

Koliko vas radi u Savjetu i imate li ikakvu potporu države?

- Četvero nas je zaposlenih. Zapravo nemamo nikakvu financijsku potporu države, osim pokroviteljstva naših konferencija, a financiramo se od članarina i jedan manji dio od europskih projekata. Naime, mi smo privatna udruga koju su 1995. osnovale hrvatske kompanije kao dio globalne mreže poslovnog savjeta za održivi razvoj, a ta je pak nastala nakon Konferencije o Zemlji u Rio de Janeiru 1992. i donesene agende održivog razvoja, programa za 21. stoljeće. Tada se zapravo prvi put definiralo da je održivi razvoj ono što zadovoljava naše potrebe, a ne ugrožava buduće generacije. Svima je ta definicija bila super, ali nitko nije razumio što to znači i što treba poduzimati. Zapravo ni do danas nismo definirali koliko smijemo trošiti da bi ostalo za našu djecu i unuke te koliko emisija stakleničkih plinova možemo tolerirati. Mi smo u Savjetu prije 18 godina počeli razvijati kriterije što znači biti odgovoran, a na temelju tih kriterija posljednjih 16 godina dodjeljujemo tvrtkama nagradu Hrvatski indeks održivosti - HRIO.

Što neku tvrtku može potaknuti na članstvo u HR PSOR-u?

- Potreba da bude u tijeku s novim europskim regulativama, s kojima smo upoznati mi u Savjetu i proslijedujemo te informacije članovima. Povezujemo ih

FOTOGRAFIJA: BILJANA BLIVAJŠ/CROPIX

66

Zemlja se regenerira, ali ne toliko brzo koliko je cijedimo. Postoje neke procjene da sada trošimo dvostruko više nego što možemo, da nam za ovaj način života trebaju dva planeta

međusobno, omogućujemo im da surađuju sa stručnjacima iz drugih kompanija, da uče jedni od drugih, usvajaju nove sustave vrijednosti, potičemo ih da traže inovativna rješenja u svim segmentima poslovanja. Mi nismo karta prema održivosti, nego svojevrsni think-tank, pomažemo im da kroz taj proces prođu brže, bezbolnije i jeftinije. Neodržive prakse u budućnosti će biti jako skupe, jer mogu dovesti do toga da izgube klijente i da plaćaju velike kazne.

Koje su još važne teme iz održivog razvoja na koje upozoravate tvrtke, a kroz njih i pojedince?

- Goruća tema je način gospodarenja resursima koje koristimo, a crpimo ih iz Zemljinih zaliha. Europa je osmislila koncept kružnog gospodarstva i to je nešto na čemu treba inzistirati: da predmete koji nam više ne trebaju ne bacamo u smeće, nego ih vraćamo kroz neke sustave za odvojeno sakupljanje u nadi da će ponovno postati proizvodi. Vjerujem da bi se u skorijoj budućnosti "kruženjem" materijala mogle

66

Mi smo u Savjetu prije 18 godina počeli razvijati kriterije što znači biti odgovoran, a na temelju tih kriterija posljednjih 16 godina dodjeljujemo tvrtkama nagradu Hrvatski indeks održivosti

FOTOGRAFIJA: BILJANA BLIVAJŠ/CROPIX

Dr. sc. Matešić s članicama svog tima - Katarinom Plečaš, Nikolinom Renić i Dijanom Varlec

zadovoljiti sve naše potrebe za resursima. Potom, mi kao Savjet puno radimo i na integraciji politika raznolikosti i jednakih mogućnosti u poduzećima koja žele dati priliku za rad i napredovanje svima, i takozvanim ranjivim skupinama - kao što su osobe s invaliditetom, LGBTIQ osobe, starije ili vrlo mlade osobe te pripadnici drugih rasa, manjina, vjeroispovijesti... I, naravno, ne treba tu izostaviti žene, koje su i dalje diskriminirane na tržištu rada. Tu puno radimo na edukaciji, promociji, pa tako već godinama imamo projekte koji se financiraju iz EU fondova - primjerice, lansirali smo edukativnu platformu s tematskim modulima koji su kombinirani s radionicama uživo i domaćim zadacima. To je ponajprije namijenjeno osobama zaposlenim u odjelima za ljudske potencijale, koji na taj način usvajaju znanja za donošenje i provođenje politika raznolikosti u poduzećima.

Vi osobno bavite se održivim razvojem još od početka 90-ih, kad se o tome u Hrvatskoj nije mnogo govorilo: što vas je privuklo toj temi?

- Još kao zagrebačka srednjoškolka znala sam da ću studirati biologiju jer mi je bila važna priroda i nekako sam zamišljala da ću se baviti istraživanjima, da ću putovati u Afriku, raditi u parkovima prirode. No, tijekom studija na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu otvorile su mi se perspektive i osjetila sam snažnu

potrebu da se posvetim zaštiti svih ekosustava, za koje je malo tko tada shvaćao da ih treba zaštititi, osvijestila sam da je naš način potrošnje resursa na Zemlji neodrživ, da trošimo više nego što planet može podnijeti i da paralelno uništavamo ekosustave, tu osjetljivu ravnotežu o kojoj ovisimo. Tako sam se usmjerila prema ekologiji i nakon diplome postala dipl. ing. ekologije.

Na koji način ste kao mlada inženjerka ekologije sredinom 90-ih mogli doprinosti održivom razvoju?

- Moje prvo radno mjesto, u tvornici Kraš, bilo je vezano za zaštitu okoliša i većina mojih aktivnosti svodila se na postizanje energetske učinkovitosti. Tada je bio popularan koncept čistije proizvodnje: prođi kroz pogon, vidi curi li negdje voda, promijeni ventil, napravi izolaciju, uštedi energiju... U to doba se osnivao HR PSOR, a ja sam kao vrlo mlada predstavica iz Kraša sudjelovala, kao promatračica, u procesima osnivanja, da bih se 2004. zaposlila u toj organizaciji. U međuvremenu sam sličan posao kao u Krašu radila za američku vladu.

Što vi kao privatna osoba činite po pitanju promjena koje su nužne?

- Po gradu se uglavnom vozim biciklom, u kući nemam klimu i vrlo sam stroga prema ukućanima oko

temperature u prostorima u kojima boravimo - ne zbog štednje novca, nego zbog štednje energije. Već godinama ne koristim najlonske vrećice, odnosno za povrće koristim one perive. Odvajam i recikliram otpad... U proteklih godinu dana suprug, kći i ja - te druga kći koja je povremeno s nama - napunili smo deset 10-litarskih i deset 20-litarskih plavih vrećica, što znači sveukupno 300 litara miješanog otpada godišnje. Redovno odnosim nepotrebne stvari u reciklažno dvorište, a u vrtu kompostiram bio-otpad. I upravo krećemo u projekt postavljanja sunčanih kolektora na kući, iako nas je Fond za zaštitu okoliša odbio subvencionirati - unatoč tome što zadovoljavamo sve uvjete. Smatram da bi državna tijela trebala snažnije podržati investiranje u solarne kolektore i dizalice topline, jer smo u geografskoj poziciji da kroz privatni investicijski potencijal možemo riješiti velik postotak naših potreba za energentima. Ako se može riješiti fasada, mogu i kolektori.

S obzirom na sve svoje spoznaje i informacije kojima raspolazete - jeste li pesimistični po pitanju budućnosti Zemlje?

- Kako koji dan. Ali odlučila sam biti optimist zbog svoje djece. Stoga vjerujem da će pobijediti razum i da ćemo različitim inovacijama i tehnologijama doskočiti svim problemima. □